

Jerzy Jendroška

Transsərhəd prosedurlar

Espo Konvensiyası və onun Strateji Ekoloji
Qiymətləndirmə ilə bağlı protokolunun Azərbaycanın
milli qanunvericiliyində tətbiqi

2 Mart, 2015

Bakı, Azərbaycan

EaPGREEN
Partnership for Environment and Growth

Programme carried out with the
financial assistance of the European Union

Rio Deklarasiyası - Qayda 2

- BMT-nin nizamnaməsinə və beynəlxalq qaydaların prinsiplərinə əsasən, hər ölkə özünün resurslarını öz ətraf mühit və inkişaf siyasətlərinə uyğun istifadə etmək üzrə suveren hüquqlara malikdirlər, və onların məsuliyyəti vardır ki, öz yurisdiksiyaları və nəzarəti çərçivəsində digər ölkələrə bu fəaliyyətləri ilə zərər vurmasınlar

Qayda 19

- Ölkələr fəaliyyət nəticəsində transsərhəd xarakterli təsirə məruz qalabiləcək ölkələr barədə vaxtlı vaxtında məlumatlar verməlidir və həmin ölkələrlə mümkün qədər ilkin mərhələdə məsləhətləşmələr aparmalıdırlar.

Əsas və prosedur öhdəliklər

- Əsas öhdəliklər
 - Təsirdən qaçmaq/təsiri azaltmaq
 - Dəyən ziyanı kompensasiya etmək
- Prosedur öhdəlikləri
 - bildiriş
 - Transsərhəd prosedurlar

Əsas və prosedur öhdəliklər

- Müraciətlər
 - Əksərən təbii sərvətlərin istifadəsinə dair razılaşmalar
- 2 spesifik razılaşma:
 - Transsərhəd ƏMSQ üzrə Konvensoya(Espoo) 1991
 - SEQ Protokolu 2003
- Rolu
 - Milli prosedurların harmonizasiyası
 - Transsərhəd prosedurlar

Tehran Konvensiyası

- Maddə 13. Ətraf mühit üzə fəvqəladə hallar
 - 2. Qabaqlayıcı tədbirləri görmək və hazırlıqlı olmaq üçün, fəaliyyətin icra olunduğu tərəf ölkə hər hansı bir ətraf mühitə zərərli fəvqəladə təsirləri müəyyən etməli və bu barədə digər tərəfləri məlumatlandırmalıdır. Tərəflər təhlükəli fəaliyyətlərin riskini azaltmaq üçün ətraf mühitin təsirini qiymətləndirmə fəaliyyətləri aparmalıdırlar.
- Maddə 17. Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi
 - 1. Hər bir tərəf Xəzər dənizinin ətraf mühitinə təsir edə biləcək hər hansı bir zərərli fəaliyyət üzrə ətraf mühitin qiymətləndirilməsi prosesini təşkil etməlidirlər

Beynəlxalq qanunlarda transsərhəd prosedurlar

- Ümumi öhdəliklər– bir çox razılaşmalarda birgə istifadədə olan resurslara aid edilir
- Transsərhəd prosedurların detalları
 - Espoo Konvensiyası
 - SEQ Protokolu
 - Sənaye Hadisələri Konvensiyası
 - *Tehran Konvensiyasına ƏMSQ protokolu*
- Rolu
 - Milli prosedurlara harmonizasiya
 - Transsərhəd prosedurlar
- AB qanunvericiliyi
 - ƏMSQ direktivi
 - SEQ direktivi
 - IPPC/IED direktivi
 - Seveso II direktivi

Espoo Konvensiyası və SEQ Protokolu

- Espoo – layihə səviyyəsində
- SEQ – strateji sənədlər
- SEQ protokolunda incələmə komissiyası yoxdur
- Transsərhəd prosedurlar
 - Əsasən Espoo
 - Əlavə olaraq SEQ protokolu
- Transsərhəd prosedurların obyektı olan fəaliyyətlər
 - Əlavə I-də sıralanmış fəaliyyətlər və üstəgəl digrə fəaliyyətlərin mümkünlüyü
 - Siyahı yoxdur – hər hansı strateji sənəd

Transsərhəd ƏMSQ nə vaxt tələb olunur?

- Espoo Konvensiyası aşağıdakılar üzrə transsərhəd ƏMSQ tələb edir:
 - Təklif edilən fəaliyyət
 - Hansının ki təsiri
 - Əsaslıdır
 - Ziyanlıdır
 - Transsərhəd xarakterlidir
- Fəaliyyətin təsdiq edilməsi və başlanmasından qabaq

Məsul qurum – tərif

- Espoo Konvensiyası, maddə 1
- „məsul qurum” o deməkdir ki:
- *„milli qurum və ya qurumlar hansılar ki*
- *Tərəf ölkə tərəfindən Konvensiya tərəfindən əhatə edilən fəaliyyətlərin icrasına məsul ediləblər*
- *Və/ və ya tərəf ölkə tərəfindən təklif edilən fəaliyyət üzrə qərar vermə səlahiyyətinə sahib olublar*

Əsas öhdəliklər

- Ümumi öhdəliklər
- Fəaliyyətin icra olunduğu yer olan tərəf kimi öhdəliklər
- Fəaliyyətin icra olunduğuna görə təsirə məruz qalan tərəf kimi öhdəliklər

Ümumi öhdəliklər

- Maddə 2.1 tələb edir:
- *Tərəflər*
- *Ya fərdi və da birgə olaraq,*
- *Bütün müvafiq və effektiv tədbirləri görməlidirlər ki,*
- *Təklif edilən fəaliyyətlərin nəticəsində yarana biləcək ətraf mühitə təsirləri aradan qaldırsınlar, azaltsınlar və nəzarət edə bilsinlər*

Espoo üzrə öhdəliklər və suveren hüquqlar

- „transsərhəd prosedurlarının başladılması konvensiyaya tərəf ölkənin təklif edilən fəaliyyətin icrasına mane olmur, bi halda ki transsərhəd prosedurlar aparılsın və bunun barədə yekun qərar bildirilsin” (EIA/IC/S/1, paraqraf 56 - ECE/MP.EIA/10)

Fəaliyyətin icra olunduğu yer olan tərəf kimi öhdəliklər

- Milli ƏMSQ prosedurunun uyğun
- Transərhəd ƏMSQ prosedurunun başlandırılması barədə bildiriş
- Transərhəd ƏMSQ prosedurunun təsirə məruz qalan tərəf ölkə ilə birlikdə başlamaq

Milli ƏMSQ prosedurları ilə bağlı öhdəliklər

- Milli ƏMSQ proseduru üçün münasib çərçivə formalaşdırmaq
- Milli ƏMSQ prosedurunun praktiki olaraq tətbiq etmək

Milli ƏMSQ proseduru üzrə lazımı çərçivə - I

- hər hansı bir fəaliyyətə başlamaq üzrə qərar verilməmişdən milli ƏMSQ aparılmalıdır:
 - Bu fəaliyyət Əlavə 1 siyahısında varsa
 - Maddə 2.5 altında digər fəaliyyət, əgər razılaşdırılmışdırsa
- Belə milli ƏMSQ-lərdə
- İctimai iştirakçılıq təmin edilməli
 - Əlavə 2-də təsvir edilmiş ƏMSQ sənədləri hazırlanmalıdır

Milli ƏMSQ proseduru üzrə lazımı çərçivə - II

- Bu prosedur altında öz ictimaiyyəti üçün yaradılmış şərait eyni ilə təsirə məruz qalan tərəfin ictimaiyyəti üçün yaradılmalıdır (Maddə 2.6)
- Belə milli ƏMSQ prosedurları transsərhəd ƏMSQ aparmaq üçün də imkan yaratmalıdır və onun nəticələrini nəzərə almalıdır (Maddə 6.1)

1-ci praktikada Milli ƏMSQ prosedurunun başladılması

- Fəaliyyətin icra olunduğu ölkə hər hansı bir fəaliyyətə başlamazdan qabaq əmin olmalıdır ki:
 - Bu fəaliyyət Əlavə 1 siyahısında vardırımı
 - Maddə 2.5 altında digər fəaliyyət, əgər razılaşdırılmışdırsa
- Fəaliyyətin əsaslı bir transsərhəd təsiri olub-olmamasını müəyyən etmək üçün milli səviyyədə ƏMSQ proseduruna başlanılır

2-ci praktikada Milli ƏMSQ prosedurunun başlandırılması

- Əgər bu fəaliyyətin əsaslı bir transsərhəd təsiri varsa
- Aşağıdakıları təmin etmək üçün müvafiq tədbirlər görülüb:
 - Potensial olaraq təsirə məruz qala biləcək tərəf ölkə tam olaraq məlumatlandırılıb
 - Əgər potensial olaraq təsirə məruz qalabiləcək tərəf istəyərsə - transsərhəd ƏMSQ başlanılır
 - Transsərhəd ƏMSQ-nin nəticələrə əsasında yekun qərar

Transsərhəd prosedur

- Mərhələ I prosedurun başlanması
 - Bildiriş
 - Təsirə məruz qalmış ölkə tərəfindən təsdiq
- Mərhələ II – tam prosedur
 - İnformasiyanın və sənədlərin təqdim edilməsi
 - İrad bildirmə imkanları (qurumlar və ictimaiyyət)
 - Məsləhətləşmələr
 - Yekun qərar və qərar barədə məlumatlandırma
 - Layihədən sonrakı analizlər (əgər mümkündürsə)

Prosedurun başladılması

- „Normal” hal – prosedur fəaliyyətin icra olunduğu ölkə tərəfindən başlanır – bildirişlə
- „İstisna” halları – fəaliyyətin təsiri hiss ediləcək tərəf tərəfindən başlanılır
 - SEQ protokolu və ƏMSQ/SEQ direktivlərinə görə məcburidir
 - Espoo Konvensiyasında – tələb olunan prosedurdur

Mərhələ I

- İlk in incələmə
- Bildiriş
- Bildirişə cavab
 - Neqativ
 - Cavabın olmaması və ya
 - Marağın olmamasını bildirən cavab
 - İştirakda marağı bildirən pozitiv cavab

Mərhələ I - davamı

- 2 mümkün hal
 - Maddə 3.7 – Əlavədəki siyahıda yer almış fəaliyyət
 - Əsaslı transsərhəd təsirləri olacağı ehtimal edilən
 - Qeyd edilməmiş
 - Maddə 2.5 – Əlavə 1-də qeyd olunmamış fəaliyyət
 - Əsaslı transsərhəd təsirləri olacağı ehtimal edilən
- Müxtəlif hüquqi xarakteri

Mərhələ I - davamı

- Maddə.3.7 – əlavə I fəaliyyəti
 - Əlavə I-də sıralanmış fəaliyyətlərə uyğun olaraq aydın şəkildə fəaliyyəti müəyyən etmək
 - Lazım olan informasiyanın paylaşılması
 - Müzakirələr aparmaq
 - Məsələnin incələməni aparan komissiyaya ötürülməsi mümkünlüyü
- Maddə.2.5 – siyahıda olmayan fəaliyyət
 - Müzakirələr aparmaq
 - Əlavə III-dəki kriteriya
 - Hər 2 tərəf arasında razılaşma əldə edilməlidir

Bildiriş

- **Vaxt çərçivəsi (Maddə 3.1)**
 - Mümkün qədər qısa müddətdə
 - İctimaiyyəti məlumatlandırmadan gec olmamaq şərti ilə
 - Əhatə dairəsini müəyyən etməmişdən qabaq (2-ci əlavə - maddə 2.11)
- **Hədəf və forma**
 - Əlaqələr
 - Yazılı forma
 - Bildirişi kim verir (Belarus/Ukrayna)
- **Məzmun (maddə 3.2)**
 - forma (ECE/MP/EIA/12)

Mərhələ II

- Aşağıdakıların nəticəsində tam transsərhəd ƏMSQ başlanılır:
 - Maddə 2.5 və ya maddə maddə 3.7-nin tələbi ilə
 - İncələmə komissiyasının müsbət rəyindən sonra
 - Bildirişə müsbət cavab verildikdən sonra

Mərhələ II - davamı

- Məlumat paylaşımı (Maddə 3.5 and 6)
- ƏMSQ sənədləşməsinin hazırlanması (Maddə 4 və Əlavə II)
- İştirak
 - İctimaiyyət (Maddə 2.6, 3.8 və 4.2)
 - Səlahiyyətli qurumlar (maddə.4.2)
- Məsləhətləşmələr (Maddə 5)
- Yekun qərar (Maddə 6)
- Layihədən sonrakı dövr analizlər (Maddə 7)

ƏMSQ sənədləşməsi

- Sənədlərə çıxış üçün müxtəlif qanuni sistemlər
 - Milli təhlükəsizlik
 - Nüsxələrin edilməsi hüquqları
- ƏMSQ proseduru çərçivəsində hazırlanan sənədlərin müxtəlif əhatə dairələri
 - Belarus/Litva
- Qərar vermə məsələlərində müxtəliflik
 - Polşa/Almaniya

ƏMSQ sənədləşməsi - davamı

- Əhatə dairəsinin müəyyən edilməsi
 - Məcburi deyil amma məsləhət olunan mərhələdir
 - Təsirə məruz qalan tərəfin iştirak edə bilmə imkanı
(Maddə 2. 11)
- Məzmun (Maddə 4.1 və Əlavə II)
 - Alternativlər
 - Transsərhəd təsir
 - Təsirləri azaltma tədbirləri

Dil

- Sənədləşmənin dili
 - bildirişin
 - ƏMSQ sənədləşməsinin (Belçila/Hollandiya)
 - Yekun qərar
 - Digər məlumatlar (misal üçün monitoring)
- Məsləhətləşmələr və dinləmələrin dili (İtaliya/Xorvatuya və Belarus/Litva)
- Yanaşmalar
 - Təşkilatçılığı kim edir?
 - Kim ödəyir?

Prosedur mərhələləri

- ƏMSQ sənədlərinə və məsləhətləşməyə iradlar
 - İctimaiyyətin müxtəlif rolları
 - Hüquqi çərçivə (Almaniya/Polşa)
- Prosedur mərhələlərinin icrası– formal qeydlərin rolu
 - Belarus/Litva
 - Ukrayna/Rumıniya

Məsləhətləşmələr

- Vaxt çərçivələri
 - Yalnız ƏMSQ sənədləşməsi bitəndən sonra başlamaq (Polşa-Almaniya nümunəsi)
 - Tərəflər məsləhətləşmələr üçün uyğun olan vaxt çərçivələri üzrə razılığa gəlməlidirlər
- Format
 - Tərəflərin səlahiyyətli nümayəndələri
 - Məsləhətləşmələrin səviyyəsi və yeri tərəflər arasında razılaşdırılmalıdır

İctimai iştirak

- İctimaiyyət
 - milli
 - Təsirə məruz qalan tərəf tərəfindən (təsiri hissə edə biləcək tərəflər)
 - Uyğun imkanlar (maddə 2.6)
- Tərəflərin ortaq məsuliyyəti diqqətə olmalıdır!
- Espoo və Orxus Konvensiyaları çərçivəsində hallar
- İrad bildirmək imkanı (maddə 4.2)
 - Birbaşa fəaliyyətin olduğu tərəfin (ölkənin) müvafiq qurumu ilə
 - Fəaliyyətin olduğu tərəf (ölkə) vasitəsi ilə (misal üçün müvafiq əlaqələr)

İctimai iştirak (davamı)

- İradlar
 - Təklif edilən fəaliyyətlə bağlı
 - ƏMSQ sənədləşməsi ilə bağlı
 - Orxus ilə bağlı hər hansı bir irad
- Müxtəlif mərhələlərdə ictimai iştirak
- İctimaiyyət yekun qərar və şikayət etmək imkanları barədə məlumatlandırılmalıdır (ECE/MP.EIA/8)